

Doç. Dr. Hasan KAYA

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Tekirdağ/TÜRKİYE
hasankaya@nku.edu.tr
ORCID

**MEVLİDLERDE SÜLEYMAN
ÇELEBİ ETKİSİNE BİR ÖRNEK:
YENİ MEVLİD-İ NEBEVÎ**

AN EXAMPLE OF SULEYMAN CELEBI
EFFECT ON MAWLID: YENI MEVLID-I
NEBEVI

Makale Türü: Araştırma Makalesi	Article Information: Research Article
Yükleme Tarihi: 05.09.2022	Received Date: 05.09.2022
Kabul Tarihi: 19.10.2022	Accepted Date: 19.10.2022
Yayınlanma Tarihi: 31.10.2022	Date Published: 31.10.2022

İntihal / Plagiarism

Bu makale **turnitin** programında taranmıştır.
This article was checked by **turnitin**.

Atf/Citation

Kaya, Hasan, "Mevlidlerde Süleyman Çelebi Etkisine Bir Örnek: Yeni Mevlid-i Nebevî", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, Yıl 8, Sayı 17, Güz 2022, s. 41-59.

Kaya, Hasan, "An Example of Süleyman Çelebi Effect on Mawlid: Yeni Mevlid-i Nebevi", *Hikmet-Journal of Academic Literature*, Year 8, Volume 17, Fall 2022, p. 41-59.

10.28981/hikmet.1171059

Doç. Dr. Hasan KAYA

MEVLİDLERDE SÜLEYMAN ÇELEBİ ETKİSİNE BİR ÖRNEK: YENİ MEVLİD-İ NEBEVÎ

AN EXAMPLE OF SULEYMAN CELEBI EFFECT ON MAWLID: YENİ MEVLID-I NEBEVI

ÖZ

Hz. Peygamber'in cihanı şereflendirmesi vesilesiyle yazılan ancak onun üstün vasıflarını, mucizelerini, hayatındaki önemli bazı hadiseleri de konu edinen eserlere mevlid adı verilmiştir. Genellikle manzum örnekleri yazılmakla birlikte az da olsa mensur örneklere de rastlanmaktadır. Türk edebiyatında mevlid türü diğer İslamî edebiyatlardan daha çok ilgi görmüştür. Bu ilgide kuşkusuz Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necât adlı mevlidinin etkisi büyüktür. Süleyman Çelebi'nin eseri samimi üslubu ve haklı şöhretiyle kendisinden sonra yazılmış hemen bütün mevlidleri etkilemiştir. Muhyiddin Mekki'nin (ö. 1936) Yeni Mevlid-i Nebevî adını verdiği eseri Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i model alınarak dönemin lisanına uygun yazılan mevlidlerden biridir. Mekki, mesnevi nazım şekliyle yazdığı 246 beyitlik eseriyle Süleyman Çelebi'nin Mevlid'ini oldukça kısaltmıştır. Yeni Mevlid-i Nebevî, üç ana bölümden oluşur. Eserde bir ön söz, mevlid metni ve sonunda mensur bir dua bölümü bulunmaktadır. Makalede mevlid türü ile ilgili kısa bilgilerin ardından Yeni Mevlid-i Nebevî'nin yazarı hakkında bilgi verilmiş ve eserin Süleyman Çelebi'nin eseri ile mukayesesi yapılmıştır. Bu çalışmayla Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necât adlı eserinin mevlid metinleri üzerindeki derin etkisi somut olarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mevlid, Muhyiddin Mekki, Yeni Mevlid-i Nebevî, Süleyman Çelebi, Vesiletü'n-Necât.

ABSTRACT

Many works are written about the belief that Hz Prophet honored earth. These works, also called mawlid, are about his outstanding characteristics, miracles, and some specific important events in his life. There are generally poetic examples of these works while there are a few prose examples in the related literature. Mawlid type in Turkish literature is more popular in Turkish literature when compared to other Islamic literature types. Vesiletü'n-Necat written by Süleyman Çelebi is an important mawlid example that affected the literature. The sincere approach of Süleyman Çelebi and the valid reputation it owns affected almost all mawlds written after it. Muhyiddin Mekki's (d. 1936) work named Yeni Mevlid-i Nebevi is one of the mawlds that was written according to the language of the period and it was based on the model of Mawlid written by Süleyman Çelebi. Mekki edited and extremely shortened the Mawlid of Süleyman Çelebi in his work consisting of 246 couplets. New Mevlid-i Nebevi, was written in the shape of mesnevi verses and it is made of three main sections. There is a foreword, mawlid text, and a prosaic prayer section in the work. A short section consisting of information about the type of mawlid exists at the beginning of the article. Information about the author of New Mevlid-i Nebevi is presented in the next section; a comparison of the work with the work of Süleyman Çelebi is made. The purpose of this study is to present the deep impact of Süleyman Çelebi's piece Vesiletü'n-Necat on mawlid texts in a concrete manner.

Keywords: Mawlid, Muhyiddin Mekki, Yeni Mevlid-i Nebevi, Süleyman Çelebi, Vesiletü'n-Necat.

Giriş

İslamî edebiyatın önemli bir bölümünü Hz. Muhammed’i konu alan türler oluşturur. İslam peygamberinin hayatını anlatan siyer (sîre, sîret); sîrelerin her bir bölümünün müstakil bir tür olarak gelişmesiyle meydana gelen mevlid, mirâciye, hicretnâme, gazavat-ı nebî, mucizât-ı nebî; Hz. Peygamber’in ad ve sıfatlarını derleyen esmâ-yı nebî; fiziki özelliklerini anlatan hilye (şemâil); tıbb-ı nebevî; kırk, yüz, bin, bin bir hadis külliyyatı; regâibiyye, na‘t, münâcât, şefâatnâmeler, Hz. Peygamber’in üstün nitelikleri, ahlakı, peygamberlik vasıfları ve insanî değerlerini konu edinen eserlerdir (Akpınar, 2006: 635). Bu türler arasında en çok kaleme alınan türlerden biri kuşkusuz mevlidler olmuştur (Kesik vd. 2019: 129; Kütük, 2018: 7).

Arapça doğmak anlamına gelen “velede” (ولد) kökünden ism-i zaman ve ism-i mekân olarak türeyen mevlid kelimesi “bir kişinin doğumu, doğduğu yer, doğum zamanı” anlamlarına gelir (Ayverdi, 2008: 2048; Aça vd. 2011: 378; Mutçalı, 1995: 1010-1011). Edebî terim olarak da Hz. Muhammed’i; doğumu, doğumuyla meydana gelen hadiseler, hayatı, mucizeleri, ahlâkı ve ölümü gibi çeşitli yönlerden anlatan eserlere verilen isim olmuştur (Aça vd. 2011: 378; Canım, 2012: 136-137; Köksal, 2011: 20). Bunun dışında mevlid metinlerinin okunduğu törenleri de karşılayan kelime, bir tür adı olmanın yanında Süleyman Çelebi’nin (ö. 1422) asıl adı *Vesîletü’n-Necât* olan eserinin özel adı gibi anılır olmuştur (Kaya, 2015: 126).

Hz. Peygamber için yazılan mevlidlerin dışında Hz. Ali (ö. 661) ve Hz. Fatıma (ö. 632) için de mevlidler yazılmıştır (Şengün, 2012: 305).

Mevlid türündeki eserlerin kaynağı Arap edebiyatındaki siyerlere dayanır (Aça vd. 2011: 378; Durmuş, 2004: 480). Fars edebiyatında mevlid türü fazla gelişmemiştir. Buna karşılık Türk edebiyatında bütün İslam edebiyatlarından daha fazla ilgi görmüş ve buna bağlı olarak önemli bir gelişme göstermiştir (Canım, 2012: 140-141; Mazıoğlu, 1974: 31).

Hz. Peygamber’in doğumunun bir merasimle kutlanmasına dört halife döneminde rastlanmaz. Aynı şekilde Emevî ve Abbasî dönemlerinde de mevlidle ilgili bir uygulama yoktur. İlk mevlid merasimleri Mısır’da Fatimîlerde görülür (Özel, 2004: 475). Bu merasimler Türk kültürünün önemli bir unsuru olagelmiştir.

Türkçe mevlid metinlerinin çoğu, aruzun *fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün* kalıbıyla ve mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır (Aksoy, 2004: 482; Aksoy 2007: 325; Eroğlu, 2010: 129). Az da olsa farklı aruz kalıbı ve nazım şekli ile yazılan mevlid örneklerine rastlanmaktadır. Abdî ve Enverî-i Erzincânî’nin mevlidleri buna örnektir (Kaya, 2015: 131; Kayaokay, 2019: 470). Bilindiği kadarıyla hece ölçüsüyle mevlid yazılmamıştır (Eroğlu, 2010: 131). Beyit sayısında bir sınırlama olmayan mevlidlerde yüzyıllara göre farklılıklar görülür. XV ve XVI. yüzyıllarda uzun (1000 beytin üstünde) veya orta uzunlukta (500-1000 beyit arası) mevlidler yazılmışken

sonraki yüzyıllarda beyit sayılarının azaldığı görülür. 87 veya 92 beyitlik mevlid metinlerine rastlanırken 2000 beytin üzerinde de mevlidler yazılmıştır (Köksal, 2011: 26-27).

Süleyman Çelebi'nin Bursa'da 1409 yılında tamamladığı *Vesiletü'n-Necât* adlı mevlidi, Türk edebiyatında Kur'ân-ı Kerim'den sonra en çok okunan eserlerin başında gelmektedir. Akıcı üslûbu ve sehl-i mümtenî özelliğiyle bu denli ilgi duyulan eser, yüzlerce şaire ilham kaynağı olurken benzer türde yüzlerce eserin yazılmasına da vesile olmuştur (Özkat, 2015: 94; Pekolcay, 2004: XXIX/486; Pekolcay 2010: 39).

Osmanlı'nın son dönemlerinde de kimi müellifler Süleyman Çelebi'nin eserini taklitle yazdıklarını belirterek mevlid kaleme almışlardır. Ali Ferruh Bey'in *Misbâhü's-Salâh* adlı mevlidi bu şekilde yazılan mevlidlerdendir. Şair eserinde yer yer Süleyman Çelebi'nin eserinden mısra ya da beyitler de kullanmıştır (Özkat, 2015: 132-133). Bu mevlidlere bir örnek de Muhyiddîn Mekkî'nin *Yeni Mevlid-i Nebevî* adlı eseridir.

Muhyiddîn Mekkî

Şair ve yazar olan Mehmed Muhyiddîn Mekki, 1874'te Mekke'de doğmuştur. Künyesi Arapkirlioğlu, soyadı Çağpar'dır. Hicaz Vilâyeti muhasebe mümeyyizlerinden Arapkirli Mehmed Efendi'nin oğludur (İnal, 2000: III/1373; Şenler, 2011: 9).

İlköğrenimini Mekke'de tamamladıktan sonra İstanbul'a gelmiş, Harbiye'ye girmiştir. Buradan mezun olarak çeşitli askerî görevlerde bulunmuş, padişahın fahrî yaverleri arasına katılmıştır. Çeşitli askerî görevlerde bulunarak miralaylığa kadar yükselmiştir. Miralay rütbesiyle emekliye ayrılan Mekkî, 1934 yılında Kuzguncuk Mektebinde Türkçe muallimliğine davet edilmiş, bir süre burada öğretmenlik yapmıştır. 1 Aralık 1936 tarihinde İstanbul Şişli'de hayata gözlerini yummuş, Feriköy Kabristanı'ndaki aile mezarlığına defnedilmiştir (İnal, 2000: III/1373; Şenler, 2011: 9-10).

Abdülhak Hâmid (ö. 1937), Cenab Şahabettin (ö. 1934), Ali Ekrem (ö. 1937) ve Süleyman Nazîf'le (ö. 1927) mektuplaşarak edebî dostluklar kurmuş, eserlerinde Arapkirlioğlu Muhyiddîn Mekkî ismini kullanmıştır. Mekkî, son dönem Osmanlı ve ilk dönem Cumhuriyet şair ve yazarlarından (Şenler, 2011: 10).

Mekkî'nin *Mevlid*'inden başka *Vatan Daha Güzel*, *Güzel Rumeli*, *Türk Hayat Dalgaları*, *Anîze*, *Nâhid* adlı manzum-mensur tiyatroları ile *Tuhfe-i Mekkî*, *Yeşil Yaprak*, *Filiz* adlı manzum-mensur eserleri vardır (Şenler, 2011: 10-11).

Eserin Nüsha Bilgileri

Yeni Mevlid-i Nebevî'nin biri yazma, biri matbu olmak üzere bilinen iki nüshası vardır.

Matbu nüsha 1335/1919'da basılmıştır ve 241 beyittir. Yazma nüsha Millî Kütüphane Yz A 1073 numarada kayıtlıdır. Rika hatla ve siyah mürekkeple yazılan bu nüsha 238 beyittir. Nüshanın istinsah tarihi belli değildir.

Yeni Mevlid-i Nebevî'nin bu iki nüshaya dayalı metni M. Fatih Köksal tarafından yayımlanmıştır. Karşılaştırmalı metinde beyit sayısı 246'dır (Köksal 2011: 701-724).

Matbu nüshanın eldeki mevcut yazmadan farklılıklar taşıması eserin henüz tespit edilemeyen nüsha ya da nüshaları olduğuna dair fikir vermektedir.

Yeni Mevlid-i Nebevî'nin Muhtevası

Mekkî, eserine besmele ile başlamıştır. Birinci beyitte hemen bütün mevlid metinlerinde olduğu gibi Allah'ın adını anmış ve takip eden beyitlerde de Allah'ın adını anmanın faziletine değinmiştir (1-8). Allah'ın birliğine vurgu yapan şair, onun kâinatı yoktan var ettiğini belirtir (9-13). Allah'ın adından sonra Hz. Muhammet'in adını anar ve ona salat diler (14-16). Mevlid için hazır olanlardan Süleyman Çelebi ve kendisi için dua ister (17-21).

Hazret-i Peygamber'in nurunun anlatıldığı bölümde Allah'ın her şeyden önce onun nurunu yarattığına değinir. Kâinatın yaratılışı ve Hz. Âdem'in yaratılışını anlatır. Bu bölümde Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa anılırken Mekkî; Hz. Muhammet'in diğer peygamberlerden üstün olduğunu belirtir. Bu bölüm salat beyti ile son bulur (22-37).

Bu nurun intikalinin anlatıldığı bölüm, Hz. Âdem'in yaratılışı ile başlar. Bu nurun önce Hz. Âdem'in alnına, ondan Havva'ya geçtiği belirtilir. Hz. Şit, Hz. İbrahim, Hz. İsmail yoluyla Hz. Muhammed'e intikal ettiği üzerinde durulur. Bölüm, diğer bölümler gibi salat beyti ile son bulur (38-46).

Hz. Peygamber'in doğumunun anlatıldığı bölüm Âmine Hatun'un hamile kalışı ile başlar. Hz. Peygamber'in Rabiulevvel ayının on ikinci gecesinde doğduğu belirtilir. Annesinin gördüğü olağanüstü hâller söz konusu edilir. Gök aydınlanır, gökte ellerinde bayrak tutan üç melek belirir. Âsiye, Meryem ve bir melek doğum için yardıma gelir (47-67). Hz. Muhammet'in doğumu müjdelendikten sonra "Merhaba" faslı yer alır (68-82). Doğumdan sonra Âmine'nin gördüğü olağanüstü hâller anlatılır. Hz. Peygamber'in ümmeti için ağladığı üzerinde durulur (83-98).

Hz. Muhammed'in bazı mucizelerinin anlatıldığı bölümde ilk olarak Kâbe'nin dile gelip secde etmesi söz konusu edilir (99-106).

107-123. beyitler arasında Hz. Muhammed’e peygamberlik verilışı üzerinde durulur.

Mevlid’in en geniş bölümü Hz. Peygamber’in mi‘râcının anlatıldığı bölümdür (124-179). Hz. Peygamber Ümmü Hânî’nin evinde misafirken kendisine Allah’ın daveti iletilir. Cebrail cennetten bir Burak seçer ve onunla Hz. Peygambere gelir. Hz. Peygamber Burak’a biner ve önünde Cebrail rehber olarak Mescid-i Aksa’ya giderler. Diğer peygamberlere imamlık yaparak namaz kılınır. Sonra da arşa doğru yükselirler. Cebrail belli bir makamdan sonra gidemez. Refref’in gelişini Mekkî ayrı bir başlıkla ele almıştır (180-215). Hz. Peygamber Allah katına Refref’le gider. Allah’la aracısız konuşur. Beş vakit namaz farz kılınır.

Eserin münâcât bölümü Allah’a yakarış bölümüdür (216-232). Şair samimi bir dille hata ve günahları için Allah’a yalvarır, af diler.

Dua bölümü münâcâtın devamıdır. Şair “Yâ İlâhî” diye başladığı bu bölümde yakarışını sürdürür. Bu bölümde de Süleyman Çelebi ve kendisi için Allah’a yalvarır (233-246).

Eserin sonunda bir de mensur dua bölümü yer alır. Bu bölüm mevlit merasimlerinden sonra yapılan dua şeklindedir.

Muhyiddîn Mekkî’nin eserine aldığı bölümlerde muhtevada Süleyman Çelebi’nin *Vesîletü’n-Necât* adlı mevlidini esas aldığı görülmektedir (Pekolcay, 1954: 41-50).

Yeni Mevlid-i Nebevî ve Vesîletü’n-Necât

Muhyiddîn Mekkî’nin eski harflerle 1335/1919’da yayımladığı *Yeni Mevlid-i Nebevî*, yazarın kitabın ilk sayfasına koyduğu nota göre Süleyman Çelebi’nin *Mevlid*’i esas alınarak yazılmış, Dersaadet’te (İstanbul’da) Orhaniye Matbaası’nda basılmıştır. Mevlid’in içinde mevlidin adı yer almazken başında yer alan *Yeni Mevlid-i Nebevî* Mekkî’nin eserinin ismi olarak kabul edilmelidir. Mekkî, okuyucularına hitaben yazdığı “Ön Söz”de Süleyman Çelebi’nin *Mevlid-i Şerîf*’ini zamanının şivesiyle yazdığını söyler. Konu ve mana aynı kalmış, anlatım ve bazı kelimeler değişmiştir. *Mevlid*’i yeniden yazmasının sebebi daha iyi anlaşılmasını sağlamak düşüncesidir. Mekkî, dinî bakımdan önemli bir yere sahip olan bu gibi eserlerin, zaman içinde değişen dile göre yeniden, o zamana hitap edecek şekilde tekrar yazılması gerektiği kanaatindedir. Böylece mana, olaylar, fikirler ve inanç mayası nesilden nesile aktarılacaktır. Bu düşüncesinin ve tecrübesinin hoş görüleceği inancını dile getirerek sözünü bitiren Mekkî, *Mevlid*’inde, çizdiği bu çerçeveye genellikle sadık kalmıştır.

Eserin telif tarihi kesin olmamakla birlikte yazarın 1335/1919 matbu nüshadaki ön sözünde yer alan 1331/1915 yılını telif tarihi olarak kabul etmek mümkündür (Köksal, 2011: 697).

Muhyiddîn Mekkî'nin *Yeni Mevlid-i Nebevî* adlı eseri, aruzun *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbı ve mesnevi nazım şekliyle yazılmış 246 beyitlik kısa sayılabilecek bir mevlid örneğidir. Bilindiği gibi Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât* adlı mevlidi de mesnevi nazım şekliyle ve bu kalıpla yazılmıştır. Yukarıda belirttiği gibi mevlid türünden manzumeler genellikle mesnevi nazım şekliyle bu kalıpta kaleme alınmıştır.

246 beyitlik *Mevlid*'in 145 beytinde mürdef, 95 beytinde mücerred, 3 beytinde mukayyed, 3 beytinde de müesses kafiye kullanılmıştır. Şairin kafiye kullanımı Süleyman Çelebi'nin eserindeki kafiye tasarrufları ile hemen hemen aynıdır. Vezni kullanma hususunda da iki eser arasında büyük bir fark yoktur. Mekkî'nin eserinde zihaf ve imale sayısının *Vesîletü'n-Necât*'a oranla daha az olduğu söylenebilir.

Bilindiği gibi Süleyman Çelebi'nin *Mevlid*'i “Münâcât”, “Yazar için dua ve kitaptan dolayı özür dileme”, “Âlemin yaratılması sebebi”, “Muhammed ruhunun yaratılması”, “Muhammed nurunun intikali”, “Velâdet”, “Peygamber'in mucizeleri”, “Mi'râc”, “Peygamber'in vasıfları”, “Peygamber'in vefatı” ve “Kitabın sonu” bölümlerinden meydana gelir. Bazı bölümler kendi içinde ayrıca fasıllara ayrılmıştır (Timurtaş, 1990: VII). *Mevlid*'in nüshalarında ve neşirlerinde bölüm sayısı ve başlıklar değişebilmektedir.

Mekkî'nin *Mevlid*'inde besmelenin ardından 18 beyitlik başlık konmamış bir “Giriş” bölümünden sonra “Hazret-i Peygamber'in Nûrî” isimli 15 beyitlik bir bölüm başlar. İkinci bölüm “Bu Nûruñ Nasıl İntikâl İtdiği” başlığını taşır ve 8 beyittir. “Hazret-i Peygamber'in Doğuşı” adındaki bölüm içindeki “Merhaba Bahri” ile birlikte 48 beyitten meydana gelir. “Hazret-i Peygamber'in Ba'zı Mu'cizeleri” adındaki bölüm 7 beyittir. Ardından gelen “Peygamberlik Tevcîhi” başlıklı bölüm 15 beyittir. En uzun bölüm “Peygamber'in Mi'râcı” başlıklı bölümdür ve 55 beyittir. 35 beyitten oluşan “Refref'in Gelmesi” bölümünü 15 beyitlik “Münâcât” ve 14 beyitlik “Du'â” bölümü takip eder. Bu beyit sayılarına bölümlerin sonunda yer alan salat beyitleri dâhil edilmemiştir. Bu beyitlerin toplam sayısı 10'dur. Eserin sonunda bir de mensur “Du'â” bölümü vardır. Görüldüğü gibi Mekkî klasik forma tamamen bağlı kalmamış; gerek bölüm sayısını, gerekse bölüm adlarını değiştirmiştir.

Mekkî Mevlidi'ndeki bölümler şu şekilde gösterilebilir:

Bölüm	Başlık	Beyit Sayısı
1	-	20
2	Hazret-i Peygamber'iñ Nûrı	15
3	Bu Nûruñ Nasıl İntikâl İtdiği	8
4	Hazret-i Peygamber'iñ Doğuşı	49
5	Hazret-i Peygamber'iñ Ba'zı Mu'cizeleri	7
6	Peygamberlik Tevcîhi	16
7	Hazret-i Peygamber'iñ Mi'râcı	55
8	Refref'iñ Gelişi	35
9	Münâcât	17
10	Du'â	14
11	Du'â (mensur)	
	Salat beyitleri	10
		246 beyit

Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât* adlı mevlidinin baskılarında beyit sayısının aynı olmadığı bilinmektedir. Necla Pekolcay'ın neşrinde 768, Ahmet Ateş'in neşrinde 800 ve F. Kadri Timurtaş'ın neşrinde ise beyit sayısının 732 olduğu görülmektedir. *Mekkî Mevlidi*'nin beyit sayısı ile Süleyman Çelebi'nin eserinin beyit sayısı karşılaştırıldığında Mekkî'nin Süleyman Çelebi'nin eserini önemli ölçüde kısalttığı anlaşılmaktadır. Böylece eser, diğerinin beyit beyit yeni şive ile söylenmiş şekli olmamış; onun daha kısa ve öz şekli hâlinde hazırlanmıştır.

Süleyman Çelebi'nin eserinde bilindiği gibi bölüm sonlarında tekrarlanan salat beyti vardır. Mekkî'de de bölüm sonlarında salat beyti kullanılmıştır. Bu beyitlerin sayısı yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi 10'dur. İki eserdeki salat beyitleri şöyledir:

Süleyman Çelebi

Ger dilersiz bulasız oddan necât

İşk ile derd ile eydün es-salât (Timurtaş, 1990: 8)

Mekkî

Bulmak isterseñ cehennemden necât;

Parlasın kalbiñde nûr-ı es-salât! (Köksal, 2011: 702)

Süleyman Çelebi’de ilk salat beyti 34. beyit iken Mekkî’nin eserinde 16. beyittir. Diğer bir deyişle Mekkî, Süleyman Çelebi’nin *Mevlid*’indeki 34 beyitlik kısmı 16 beyit olarak yazmıştır.

Mekkî, Süleyman Çelebi’nin eserinde bulunan bazı bölümleri eserine hiç almamış, bazı bölümleri de kendine göre düzenlemiştir. Mesela “‘Âlemin Yaratılması Sebebinin Beyanı” bölümünü Mekkî eserine almamış, “Muhammed’in Rûhunun Yaratılmasının Beyanı” bölümünü ise “Hz. Peygamber’in Nûrı” başlığıyla kısaltarak almıştır. Mekkî’nin eserinde “Vefât / Rihlet” bölümü yoktur. Süleyman Çelebi’den farklı olarak eserinin sonunda mensur bir dua bölümü bulunmaktadır.

Mekkî, kimi zaman bir beyitte bir ifadeyi Süleyman Çelebi’nin eserinden olduğu gibi almıştır. Bu durumda bu ifadeyi tırnak içinde vermiştir. Aşağıdaki beyitte “*güneş pervânesi*” ifadesi Süleyman Çelebi’nin eserinden alınmıştır:

Süleyman Çelebi

Didi gördüm ol habîbüñ anası

Bir ‘aceb nûr kim güneş pervânesi (Timurtaş, 1990: 26)

Mekkî

Âmine, söyler, o nûruñ lânesi,

Bir ziyâ gördüm “güneş pervânesi” (Köksal, 2011: 706)

Aynı şekilde “Merhaba Faslı” Süleyman Çelebi’nin eserinden alınmış ve bu bölümde Süleyman Çelebi’den değiştirilmeden alınan mısralar tırnak içinde verilmiştir. Bu bölümde 11 beyit biraz değiştirilerek Süleyman Çelebi’nin eserinden alınmış; Mekkî, bu bölüme düştüğü notta bazı beyitlerde kısmî değişiklik yaptığını ifade etmiştir:

Süleyman Çelebi

Merhabâ ey ‘âlî sultân merhabâ

Merhabâ ey kân-ı irfân merhabâ (Eren, 2019: 31)

Mekkî

“Merhabâ ey şanlı sultân merhabâ”

“Merhaba ey şems-i irfân merhabâ” (Köksal, 2011: 707)

Hız. Peygamber'in doğumu sonrası Mekkelilerin Kâbe'de bulunması ve Kâbe'nin kıyam edip dile gelmesi hadisesi Mekki'nin eserinde de yer almaktadır. Süleyman Çelebi'de 8 beyitlik bu bölüm, Mekki'nin eserinde 7 beyit olarak yazılmıştır.

Vesiletü'n-Necât'ta “aa xa xa...” şeklinde kafiyelenen “Kasîde-i Melîha” ve yine “aa xa xa...” kafiye örgüsüyle gördüğümüz Hız. Peygamber'in övüldüğü “Mustafâ” redifli bölüm *Yeni Mevlid-i Nebvî*'de bulunmamaktadır.

Mekki, yukarıda da belirtildiği gibi Süleyman Çelebi'nin *Mevlid*'ini kendi yaşadığı dönemin şivesine uyarlamıştır. Bu uyarlama kimi zaman farklı şekilde ifade etme, kimi zaman da Eski Anadolu Türkçesinde görülen ancak 20. yüzyıl başlarında artık neredeyse tamamıyla kullanımdan düşmüş bazı kelimeleri Türkçe menşeli olsalar da kullanmayıp yerine döneminde kullanılan Arapça ya da Farsça karşılıklarını kullanma şeklinde görülmektedir. Ancak bunun tersi olan örneklere de rastlanmaktadır. Mesela aşağıdaki örnekte Süleyman Çelebi “yaş” kelimesini kullanırken Mekki ondan farklı söyleyebilmek için o dönemde pek de kullanılmayan “sin” kelimesini tercih etmiştir:

Süleyman Çelebi

Fahr-i âlem irdi çün kırk yaşına

Kondı pes tâc-ı risâlet başına (Timurtaş, 1990: 105)

Mekki

Sinni kırka irdigi gün Mustafâ

Viridi peygamberligi Hallâk oña (Köksal, 2011: 711)

Aşağıdaki örnekte de Süleyman Çelebi'nin “gice” ifadesini Mekki'nin “leyle” şeklinde kullanması dikkat çekicidir:

Süleyman Çelebi

Ol rebî 'u'l-evvel ayı nicesi

On ikinci gice isneyn gicesi (Timurtaş, 1990: 25)

Mekki

On ikinci leylesi pür-inşirâh

Bir şeb-i isneyn idi güyâ sabâh (Köksal, 2011: 705)

Salat beytinde Süleyman Çelebi mecaz-ı mürsel yaparak “*cehennem*” yerine Türkçe “*od*” (ateş) kelimesini kullanırken Mekkî bu beyitte doğrudan Arapça “*cehennem*” kelimesini tercih etmiştir. Mekkî’nin tercihi, Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan ancak 20. yüzyıl başlarında artık pek tercih edilmeyen kelimenin yerine Arapça olsa da döneminde yaygın olan şekli kullanması ile ilgilidir:

Süleyman Çelebi

Ger dilersiz bulasız oddan necât

’Işk ile derd ile eydün es-salât (Timurtaş, 1990: 8)

Mekkî

Bulmak isterseñ cehennemden necât;

Parlasın kalbiñde nûr-ı es-salât! (Köksal, 2011: 702)

İki şairin kelime tercihleri ile ilgili aşağıdaki tablodaki birkaç örnek de fikir verecektir:

Süleyman Çelebi	Mekkî
<i>yaratdı</i>	<i>halk idince</i>
<i>ferišteher</i>	<i>melekler</i>
<i>belürdi</i>	<i>zuhûr itmişdi</i>
<i>nûr</i>	<i>ziyâ</i>
<i>’alem</i>	<i>bayrak</i>
<i>döşek</i>	<i>yatak</i>
<i>kılalar</i>	<i>eylesinler</i>
<i>göğë</i>	<i>’arşa</i>

Her iki eserde Hz. Muhammed’in mucizeleri anlatılır. İki eserin ilgili bölümlerinde Hz. Muhammed’e kırk yaşında peygamberlik verildiğine değinildikten sonra gölgesinin olmayışı, bir bulutun kendisine gölge oluşu üzerinde durulur. Her iki eserde de Hz. Peygamber’in kokusu ve bedensel bazı özelliklerine değinilirken ayı ikiye bölme mucizesi (şakk-ı kamer) gibi bazı mucizelerinden de söz edilir.

Aynı şekilde her iki eserin Mi’râc bölümleri uyumludur. Her iki eserde Mi’râc’ın zamanı anlatıldıktan sonra Burak’ın cennetten getirilişi birbirine paralel olarak anlatılmıştır.

Mi’râc bölümünden sonra Süleyman Çelebi’de doğrudan bir “Du’â” bölümü yer alırken Mekkî’nin eserinde bu “Du’â” bölümünden önce bir de “Münâcât”

bölümü yer almaktadır. Süleyman Çelebi “Du‘â” bölümünden sonra “Peygamber’in Ahlâkı”, “Peygamber’in Vefâtı”, “Hâtıme” şeklinde bölümlere yer verirken Mekkî, manzum “Du‘â” bölümünden sonra yukarıda ifade edildiği gibi mensur bir “Du‘â” bölümü ile eserini tamamlamıştır. Böylece Süleyman Çelebi’nin eserinde yer alan bu bölümler Mekkî’nin eserinde yer almamıştır.

Mekkî, eserinde yer vermediği bölümlerle başta da belirtildiği gibi *Mevlid*’i oldukça kısaltmıştır.

Mekkî’nin Süleyman Çelebi’nin *Mevlid*’ini o günün şivesiyle nasıl yazdığını örnekler üzerinde göstermek mümkündür. Aşağıdaki tabloda karşılıklı verilen beyitler bu konuda fikir verecektir:

Süleyman Çelebi – Vesîletü’n-Necât	Mekkî – Yeni Mevlid-i Nebevî
Tevhid-Münâcât	[Giriş]
<i>Allah adın zikr idelüm evvelâ Vâcib oldur cümle işde her kula</i> (Timurtaş, 1990: 4)	<i>Başlarız ism-i Celâl’i yâd ile, Vasfını Peygamber’iñ ta’dâd ile;</i> (Köksal, 2011: 701)
<i>İsm-i pâkin pâk olur zikr eyleyen Her murâda irişür Allah diyen</i> (Timurtaş, 1990: 5)	<i>Pâk olur Allâh ile meşgûl olan Pâk olur elbette her ân u zamân</i> (Köksal, 2011: 701)
<i>‘İşk ile gel imdi Allah eydelüm Derd ile göz yaşıla âh idelüm</i> (Timurtaş, 1990: 5)	<i>İsm-i Hakk’ı söyle! Lâkin ‘aşk ile, Dilde yokken başka şeyler şevk ile;</i> (Köksal, 2011: 701)
<i>Var iken ol yoğ idi ins ü melek ‘Arş u ferş ü ay güneş hem nüh felek</i> (Timurtaş, 1990: 8)	<i>Kendisi varken henüz yokdı cihân Yokdı yer, yıldız, güneş, ay, âsumân</i> (Köksal, 2011: 702)
<i>Ger dilersiz bulasız oddan necât ‘İşk ile derd ile eydün es-salât</i> (Timurtaş, 1990: 8)	<i>Bulmak isterseñ cehennemden necât; Parlasın kalbiñde nûr-ı es-salât!</i> (Köksal, 2011: 702)

Mekkî, eserinde Süleyman Çelebi için de dua isterken yine kendisi için de okuyucudan dua istemiştir. Bu husus *Vesîletü’n-Necât*’ta da söz konusudur:

Süleyman Çelebi – Vesîletü’n-Necât	Mekkî – Yeni Mevlid-i Nebevî
Mevlid’i Yazan İçin Dua İsteme	[Giriş]
<i>Her ki diler bu du‘âda bulına Fâtiha ihsân ide ben kulına</i> (Timurtaş, 1990: 9)	<i>Şimdi “Mekkî” istiyor sizden du‘â, Ağlıyor zulmet içinde bî-nevâ</i> (Köksal, 2011: 702)

Hız. Muhammed’in ruhunun ve nurunun yaratılması ile bu nurun Hız. Muhammed’e intikali her iki eserde de ele alınmış ve benzer ifadelerle dile getirilmiştir:

Süleyman Çelebi – Vesiletü'n-Necât	Mekkî – Yeni Mevlid-i Nebevî
Muhammed'in Rûhunun Yaratılmasının Beyanı	Hz. Peygamber'in Nûrı
<i>Mustafâ rûhını evvel kıldı var Sevdi anı ol Kerîm ü Kirdgâr (Timurtaş, 1990: 12)</i>	<i>Soñra nûr-ı Ahmed'i var eyledi Kadrini a'lâ idüp yâr eyledi, (Köksal, 2011: 703)</i>
Âdem'in Yaratılması ve Nûr-ı Muhammedî'nin İntikâli	Bu Nûruñ Nasıl İntikâl İtdiği
<i>Hak Te'âlâ çün yaratdı Âdem'i Kıldı Âdem'le müzeyyen 'âlemi Âdem'e kıldı feriştehler sücûd Hem ana çok kıldı ol lutf ıssı cûd (Timurtaş, 1990: 18)</i>	<i>Halk idince Âdem'i Rabb-i Vedûd, Hep melekler itdiler birden sücûd (Köksal, 2011: 704)</i>
<i>Mustafâ nûrını alnına kodı Bil Habîb'üm nûridur bu nûr didi (Timurtaş, 1990: 18)</i>	<i>Alnına vaz' itdi parlak bir ziyâ, Bir güzellik nûrı: nûr-ı istifâ; (Köksal, 2011: 704)</i>
<i>Kıldı ol nûr anun alnında karâr Kaldı anun ile niçe rûzgâr (Timurtaş, 1990: 18)</i>	<i>Kaldı alnında uzun müddet o nûr Oldı tâbân hüsnî; kalbi, pür-sürûr; (Köksal, 2011: 704)</i>
<i>Sonra Havvâ alnına nakl itdi bil Turdı anda dahı niçe ay u yıl (Timurtaş, 1990: 19)</i>	<i>İtdi "Havvâ"ya nihâyet intikâl Oldı Havvâ'niñ da hüsnî bî-misâl (Köksal, 2011: 704)</i>
<i>İrdi İbrâhîm'e İsmâîl'e hem Söz uzanur ger kalanın dir isem (Timurtaş, 1990: 19)</i>	<i>Soñra İbrâhîm ü İsmâ'îl'e hep Geçdi bahş itdi cemâl-i müntehab; (Köksal, 2011: 705)</i>

Mekkî Hz. Muhammed'in doğumunu anlattığı bölümde de Süleyman Çelebi'nin eserini esas almış ve ona benzer bir söyleyişle konuyu anlatmıştır:

Süleyman Çelebi – Vesiletü'n-Necât	Mekkî – Yeni Mevlid-i Nebevî
Peygamber'in Velâdeti	Hazret-i Peygamber'in Doğuşı
<i>Hem Muhammed gelmesi oldı yakın Çok 'alâmetler belürdi gelmedin (Timurtaş, 1990: 21)</i>	<i>Çünki itmişdi 'alâmetler zuhûr Her gün eylerdi o kevkeb neşr-i nûr (Köksal, 2011: 705)</i>
<i>Ol rebî'u'l-evvel ayı nicesi On ikinci gice isneyn gicesi (Timurtaş, 1990: 25)</i>	<i>On ikinci leylesi pür-inşirâh Bir şeb-i isneyn idi gûyâ sabâh, (Köksal, 2011: 705)</i>
<i>Didi gördüm ol habîbün anası Bir 'aceb nûr kim güneş pervânesi (Timurtaş, 1990: 26)</i>	<i>Âmine, söyler, o nûruñ lânesi, Bir ziyâ gördüm "güneş pervânesi" (Köksal, 2011: 706)</i>

Peygamber'in Mu'cizeleri	Peygamberlik Tercihî
<i>Fahr-i âlem irdi çün kırk yaşına Kondi pes tâc-ı risâlet başına</i> (Timurtaş, 1990: 105)	<i>Sinni kırka irdiği gün Mustafâ Virdi peygamberliği Hallâk oña</i> (Köksal, 2011: 711)
<i>Dembedem âvâz gelürdi yâ Emîn Seni kıldum rahmeten li'l-âlemîn</i> (Timurtaş, 1990: 105)	<i>Bir sadâ 'aks eyliyordu pek mehîb: Ey Muhammed! Ben seni itdim habîb</i> (Köksal, 2011:)
<i>Nûr idi başdan ayağa gövdesi Bu ayândur nûrun olmaz gölgesi</i> (Timurtaş, 1990: 105)	<i>Nûrdan mahlûk idi peygamberiñ, Cismi; yokdı gölgesi... Nûr-ı mübîn</i> (Köksal, 2011: 712)

Hız. Muhammed'in Mi'râc mucizesi her iki eserde de geniş bir şekilde ele alınmıştır. Mekkî bu bölümde de ifade ve söyleyiş bakımından Süleyman Çelebi'nin derin tesiri altındadır:

Süleyman Çelebi – Vesiletü'n-Necât	Mekkî – Yeni Mevlid-i Nebevî
Mi'râc	Hazret-i Peygamber'iñ Mi'râc
<i>Gel berü ey aşk odına yarıcı Kendüyi ma'sûka âşık sanıcı</i> (Timurtaş, 1990: 108)	<i>“Gel yakın ey kendini 'âşık sanan” Tâ ezelden kalbi hicrânla yanan!</i> (Köksal, 2011: 713)
<i>Ol hümayûn-baht u ol kadri yüce Ümmü Hânî hânesindeydi gice</i> (Timurtaş, 1990: 108)	<i>“Ümmü Hânî” hânesinde bir gice Kalbi çarpardı Habîb'iñ hızlıca,</i> (Köksal, 2011: 713)
<i>Cebrail çün cennete vardı revân Gördi kim bî-had burâk otlar hemân</i> (Timurtaş, 1990: 108)	<i>Gitdi Cebrâil o ânda cennete Gördi bir haylî Burâk dalmış ota</i> (Köksal, 2011: 714)
<i>İçlerinden bir Burâk ağlar katı Yemez içmez kalmamış hiç tâkatı</i> (Timurtaş, 1990: 109)	<i>Vardı hepsinden güzel bir dâne, ki Damlıyor yaşlar gözünden müşteki;</i> (Köksal, 2011: 714)
<i>İrdi ol dem Hak'dan ervâha nidâ Kim kılalar Mustafâ'ya iktidâ</i> (Timurtaş, 1990: 112)	<i>İndi gökden 'izzet-âver bir nidâ! Mustafâ'ya eylesinler iktidâ!</i> (Köksal, 2011: 715)
<i>Gördiler nûrdan kurulmuş nerdübân Nerdübândan oldılar göğe revân</i> (Timurtaş, 1990: 112)	<i>Gördiler birden kurulmuş merdivân Nûrdan; yükseldiler 'arşa hemân</i> (Köksal, 2011: 716)

Mekkî, Mi'râc'da Refref'in geldiği bölüme dair anlatımlarında bazı mısra ve beyitleri çok az değişiklikle Süleyman Çelebi'nin eserinden almıştır:

Süleyman Çelebi – <i>Vesîletü'n-Necât</i>	Mekkî – <i>Yeni Mevlid-i Nebevî</i>
Refref'in Belirmesi	Refref'in Gelişi
<i>Kim ne hâlîdür ne mâlî ol mahal Akl ü fikr etmez o hâli fehm ü hal</i> (Timurtaş, 1990: 116)	<i>“Hiç ne hâlîdir, ne mâlî bir mahal” “‘Akl u fikr itmez o hâli fehm ü hall”</i> (Köksal, 2011: 718)
<i>Ref' olup ol şâha yetmiş bin hicâb Nûr-ı tevhîd açdı vechinden nikâb</i> (Timurtaş, 1990: 116)	<i>“Ref' olundı yâre yetmiş biñ hicâb” “Zât-ı vâhid açdı vechinden nikâb”</i> (Köksal, 2011: 718)
<i>Şeş cihetden ol münezzeh Zü'l-celâl Bî-kem ü keyf ana gösterdi cemâl</i> (Timurtaş, 1990: 116)	<i>Her cihetden sâtı 'ât-ı Zü'l-Celâl Parlayup oldı fezâ gark-ı Cemâl</i> (Köksal, 2011: 718)
<i>Âşikâre gördi Rabbü'l-izzeti Âhiretde öyle görür ümmeti</i> (Timurtaş, 1990: 116)	<i>Pek açıktan gördi Rabb-i 'izzeti, Nâmzeddir hem bu lutfu ümmeti</i> (Köksal, 2011: 719)
<i>Hak Teâlâdan irişdi bir nidâ Yâ Muhammed ben sana kıldum atâ</i> (Timurtaş, 1990: 117)	<i>Geldi Hak'dan bir cevâb-ı müctebâ: “Eyledim matlûbuñı birden 'atâ</i> (Köksal, 2011: 719)
<i>Sen ki mi'râc eyleyüp itdün niyâz Ümmetün mi'râcını kıldum namâz</i> (Timurtaş, 1990: 118)	<i>Sen nasıl mi'râc ile itdiñ niyâz Onlarıñ mi'râcı da olsun namâz</i> (Köksal, 2011: 720)

Dua bölümündeki ortak söyleyişe aşağıdaki beyit örnek olarak verilebilir:

Süleyman Çelebi – <i>Vesîletü'n-Necât</i>	Mekkî – <i>Yeni Mevlid-i Nebevî</i>
Dua	Du'â
<i>Yâ İlâhî ol Muhammed hakkıçün Ol şefâat kânı Ahmed hakkıçün</i> (Timurtaş, 1990: 119)	<i>Yâ İlâhî; sen Habîb'in 'aşkına! Hâşimî yâr-i necîbiñ 'aşkına!</i> (Köksal, 2011: 722)

Mekkî Mevlidi'nde klasik Türk edebiyatında beyt-i merhûn denilen örneklere de rastlanır. Beyt-i merhûn bir beytin anlamının diğer beyitte devam etmesi, başka bir beyitle tamamlanmasıdır (İpekten, 2001: 13). Aşağıdaki örneklerde cümle bir sonraki beyitte devam etmektedir:

Çıkdı gûyâ bir güneş nûr-âferîn

Dogdı Peygamber rabî'u'l-evveliñ (Köksal, 2011: 705)

On ikinci leylesi pür-inşirâh

Bir şeb-i isneyn idi gûyâ sabâh, (Köksal, 2011: 705)

Taşlar oldı zî-lisân, virdi selâm

Söyledi: Ey müşrikîn! Fahr-i enâm (Köksal, 2011: 710)

Doğdı... Artık kalmaz aslâ fitne, şer,

Masdar-ı hüsrân olan bütten eser. (Köksal, 2011: 710)

Koydı tâcı re'sine 'izzet-penâh

Bindi ânında Burâk'a, 'azm-i râh (Köksal, 2011: 715)

İtdi... Cebrâîl önünde bir delîl

Mescid-i Aksâ'ya seyr itdi halîl (Köksal, 2011: 715)

Süleyman Çelebi'nin eserinde ise beyt-i merhûn örneklerine rastlanmaz. Süleyman Çelebi anlamda beyti dikkate almış ve genellikle anlamı beyitte tamamlamıştır.

Sonuç

Muhyiddîn Mekkî, Süleyman Çelebi'den yüzlerce yıl sonra 20. yüzyılın başlarında onun *Vesîletü'n-Necât* adlı eserini esas alarak *Yeni Mevlid-i Nebevî* adlı mevlidi yazmıştır. Eserin biri yazma biri matbu olmak üzere iki nüshası vardır. Eser, pek çok mevlid örneğinde olduğu gibi Süleyman Çelebi'nin mevlidi ile aynı aruz kalıbı (fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün) ve aynı nazım şekli (mesnevi) ile kaleme alınmıştır. Mekkî 246 beyitlik eseriyle Süleyman Çelebi'nin eserini oldukça kısaltmış, bu yolla ihtimal ki daha kolay okunmasını istemiştir. Muhyiddîn Mekkî Süleyman Çelebi'nin eserindeki bazı bölümleri mevlidine almamış, bazı bölümleri ise kısaltmıştır. Mekkî, Süleyman Çelebi'nin eserini esas alırken kimi zaman onun eserinden kelime ve kelime grubu düzeyinde alıntılar yapmış ve bunları tırnak içinde göstermiştir. Merhaba faslında ise pek çok mısrayı Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ından almıştır. Mekkî'nin bazı beyitleri Süleyman Çelebi'den farklı söyleyebilmek için bazı kelimeleri değiştirme çabası içine girdiği de görülmektedir. Eserine almadığı bölümlerde Mekkî'nin muhtevada da büyük oranda Süleyman Çelebi'nin eserini esas aldığı anlaşılmaktadır. Mekkî'nin eserini kaleme alma sebebi Süleyman Çelebi'nin eserinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır. Kesin bir şey söylemek mümkün olmamakla birlikte çeşitli dönemlerde de örnekleri görülen, 19. yüzyıl sonu

ve 20. yüzyıl başında daha çok örneğine rastladığımız bu mevlidler Süleyman Çelebi'yi hatırlamaya, onun eserine yönelmeye vesile olmuştur denilebilir. Bu anlamda Mekkî, Süleyman Çelebi'nin mevlidini dönemin şivesine uyarladığını belirtmektedir. Bu eser Süleyman Çelebi'den sonra yazılmış pek çok mevlidde görülen *Vesiletü'n-Necât* etkisini bizzat müellifinin ön sözdeki beyanı ile de gözler önüne seren önemli bir örnektir.

Kaynakça

- Aça Mehmet, Gökalp Haluk, Kocakaplan İsa. (2011), *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Akpınar, Bahar. (2006), “Vesiletü'n-Necat ve Mevlit Geleneği”, *Türk Edebiyatı Tarihi*, I, (Editörler: Talât Sait Halman vd.), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 635.
- Aksoy, Hasan. (2004), “Mevlid/Türk Edebiyatı”, *DİA*, C 29, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, s. 482-484.
- Aksoy, Hasan. (2007), “Eski Türk Edebiyatında Mevlidler”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C V, S 9, s. 323-332.
- Ayverdi, İlhan. (2008), *Kubbealtı Lugatı Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, II, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul.
- Canım, Rıdvan. (2012), *Divan Edebiyatında Türler*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Durmuş, İsmail. (2004), “Mevlid/Arap Edebiyatı”, *DİA*, C 29, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, s. 480-482.
- Eren, Ali. (2019), *Kaside ve İlahilerle Tam Mevlid-i Şerif*, Medine Yayınları, İstanbul.
- Eroğlu, Süleyman. (2010), “Edebî Bir Tür Olarak Mevlidler -Şekil Özelliklerine Dair Bazı Değerlendirmeler-”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S 18, s. 125-141.
- İnal, Mahmud Kemal. (2000), *Son Asır Türk Şâirleri (Kemâlî'ş-Şuarâ)*, C 3, Haz. Hidayet Özcan, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- İpekten, Haluk. (2001), *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Kaya, Hasan. (2015), “Abdî Mevlidi”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S 32, s. 125-158.
- Kayaokay, İlyas. (2019), “Enverî-i Erzincânî ve Mevlûd-i Şerîfi”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, S 23 (1), s. 461-495.
- Kesik Beyhan, Selçuk Bahir, Şenödeyici Özer, Ekinci Ramazan, Koç Hamza. (2019), *Eski Türk Edebiyatı Teorik Bilgiler*, Kut Yayınları, İstanbul.
- Köksal, M. Fatih. (2011), *Mevlid-nâme*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

- Kütük, Rıfat. (2018), *Türk Edebiyatında Mevlid ve Muslihî'nin Gül-eşân İsimli Mevlidi*, Ertual Akademi Yayıncılık, Erzurum.
- Mazıoğlu, Hasibe. (1974), "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler", *Ankara Üniversitesi DTCF Türkoloji Dergisi*, C VI, S 1, s. 31-62.
- Muhyiddîn Mekkî. (?), *Yeni Mevlid-i Nebevî*, Millî Kütüphane Yz A 1073.
- Muhyiddîn Mekkî. (1335/1919), *Yeni Mevlid-i Nebevî*, Matbaa-i Orhaniye, Dersaâdet (İstanbul).
- Mutçalı, Serdar. (1995), *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul.
- Özel, Ahmet. (2004), "Mevlid", *DİA*, C 29, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, s. 475-479.
- Özkat, Mustafa. (2015), "Paris'te Yazılan Bir Mevlid: Misbâhü's-Salâh", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S 14, s. 93-166.
- Pekolcay, Necla. (1954), "Süleyman Çelebi Mevlidi Metni ve Menşei Meselesi", *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C 6, S 6, s. 39-64.
- Pekolcay, Necla. (2004), "Mevlid", *DİA*, C 29, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, s. 485-486.
- Pekolcay, Necla. (2010), *Mevlid (Vesîletü'n-Necât)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Şengün, Necdet. (2012), "Türk İslam Edebiyatında Manzûm Hz. Ali Mevlidleri ve Câferî'nin Mevlûd-i Haydaru'l-Kerrâr'ı", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S 36, s. 303-324.
- Şenler, Yaşar. (2011), *Hayatı, Eserleri ve Edebiyat Anlayışıyla Muhiddin Mekki*, Palet Yayınları, Konya.
- Timurtaş, Faruk Kadri. (1990), *Mevlid (Vesîletü'n-Necât) Süleyman Çelebi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.